

El federalisme, en fred

Una fórmula que institucionalitza els «nacionalismes dins l'Estat» per a desarmar els nacionalismes contra l'Estat». La idea l'ha expressada Pasqual Maragall i apunta al nucli dur de la qüestió. Es tracta de buscar un punt d'encaix de les aspiracions nacionalistes en l'articulació d'Espanya com a Estat modern, cosa que implica un grau notable de «desespanyolització» ideològica i d'aprofundiment institucional en la pluralitat. Aquesta és una de les principals línies de força de la proposta federal, però no l'única. Hi ha també la necessitat d'adaptar-se a la nova configuració d'una Europa ampliada on les nacions petites comencen a obrir-se pas i, per tant, plantegen el problema de la visibilitat i la representació d'aquelles nacions immerses en Estats que ja són membres de la UE. I hi ha un argument intern a la mateixa dinàmica de les autonomies, potser el de més pes pragmàtic, que políticòlegs i constitucionalistes (Ferran Requejo i Eliseo Aja, entre altres) han plantejat des de posicions que tracten de mantenir-se en un nivell estrictament tècnic. Aquesta darrera és l'actitud que vol adoptar el llibre *La organización territorial del Estado*, que han coordinat Alfons Cucó, Joan Romero i Joaquín Farinós.

Dic que és l'actitud que ha volgut mantenir aquest assaig col·lectiu perquè no ho ha fet del tot. Ja en el títol resulta evident que el marc europeu hi té una presència

A. Cucó; J. Romero; J. Farinós (eds.)
*La organización territorial del Estado.
España en Europa: un análisis comparado*
PUV, València, 2002
196 pàgs.

significativa. El paper dels nacionalismes, d'altra banda, constitueix el rerefons inevitable d'algunes de les reflexions. Ara bé, el llibre, fruit d'un seminari celebrat fa poc més d'un any en la seu valenciana de la Universitat Internacional Menéndez Pelayo, manté un premeditat perfil fred. Els autors han intentat que s'hi produïra una anàlisi desapassionada, s'hi propiciara un debat racional i s'hi aportaren uns arguments sòlids, des de la màxima serenitat i el rigor. No estem, en conseqüència, davant un text propagandístic o doctrinal. La qual cosa el dota d'interès i l'allunya de les desqualificacions sumàries a les quals ens han acostumat els dirigents d'aquesta dreta en el govern que predica la parada en sec del model territorial i constitucional.

Organitzat en tres blocs, el llibre s'inicia precisament amb l'aproximació a l'actual model d'Estat de les Autonomies des de tres angles diferents, un d'econòmic, amb la revisió dels mecanismes de finançament de la descentralització autonòmica que fa Francisco Pérez, i dos de polítics, a càrrec de Gregorio Peces Barba i de Joan Romero, el primer bastant refractari a fer poc més que retocs en l'estructura política actual i el segon, per contra, decididament partidari d'un reconeixement de la plurinacionalitat d'Espanya i d'una relectura del bloc constitucional (amb la reforma del Senat i l'establiment de mecanismes de relació entre les comunitats autònomes com a propostes de més envergadura).

El segon bloc aborda dues tipologies estatals. El federalisme cooperatiu alemany, que estudia Manuel Martínez Sospedra, i el federalisme asimètric de Bèlgica, que analitza Sven Wynants. I fa una incursió molt aclaridora, d'abast teòric més profund, de la mà de Ferran Requejo, en les possibilitats d'adequar l'organització dels Estats a les necessitats de les societats plurinacionals mitjançant allò que anomena «federalisme plural».

Finalment i és un aspecte d'aquest vo-

lum que s'ha d'agrair especialment, hi ha un capítol dedicat a les experiències històriques on els federalismes o els «pseudofederalismes» han fracassat. Carlos Taibo, que s'ocupa de l'antiga Unió Soviètica, i Daniele Conversi, que repassa la desintegració de Iugoslàvia, precedeixen una reveladora contribució d'Alfons Cucó (ha estat, desgraciadament, una aportació pòstuma) sobre la lectura i les repercussions que la disgregació de la URSS i la independència de les repúbliques bàltiques (Estònia, Lituània i Letònia) van tenir en la vida política i parlamentària espanyola de finals dels anys vuitanta i principis dels noranta.

En conjunt, *La organización territorial del Estado* és una de les aproximacions més útils, per l'equilibrada diversitat de perspectives, l'efectivitat en el plantejament i la capacitat de síntesi, que s'han publicat sobre el federalisme fins ara. Demostra, si no ho havien aconseguit ja altres treballs, que la proposta federal està ben lluny de poder reduir-se a una especulació retòrica o una «ocurrència», com l'ha qualificada despectivament José María Aznar. Si més no, perquè, en l'horitzó de la política espanyola i europea, aquesta proposta toca alguns dels aspectes que configuraran l'evolució futura de la nostra societat. Temps al temps.

Adolf Beltran

